







je bil v sobi še stol in miza, po tleh pa je ležalo vse polno krp, nekaj cinkaste posode in prazni zaboji. Na polici med pečjo so našli v majhnem lesenem zabojčku ožgane bankovce v vrednosti 2500 K. Duri so bila zastavljena in obleka gospodične je bila polita z oljem. Nekaj ur po smrti milijonarke se je javil brivec, ki je imel svojo delavnico v isti hiši in zahteval vso zapuščino starke.

**\* Zopet aretacije v Zagrebu.** 3. t. m. so v Zagrebu začeli zapirati srbske dijače, ki so slavili doktorat sremskega Hrvata dr. Nika Nikića. Na slavnosti so baje prepevali srbske pesmi, klicali proti Avstriji, kralju itd. Zaprti so doslej že 14 dijakov, samih Srbov.

**\* Morilec alkohol.** V Varšavi je delavec Dombrovski dobil pravdo. Iz veselja je povabil Dombrovski pet prijateljev, da proslave zmago z žganjem. Pili so tako močno, da so se vsi zastrupili. Dombrovski in štirje njegovi prijatelji so takoj umrli, peti se še bori s smrtjo.

**\* Orjaški daljnogled.** Za zvezdarno na Mount Wilsonu v Kaliforniji građe daljnogled, ki bo po obsegu in povečevalni sili prekašal vse dosedanje daljnogledne. Steklo zrcalo ima 2,5 m premera, medtem ko ima znani orjaški teleskop Lord Rosse kovinasto zrcalo z »samo« 1,8 m premera. Največje težkoče je bilo premagati pri napravi primerno velike steklene leče, ki bi bila brez razpok in zračnih prostorov. Francoska tovarna zrcal v St. Gobainu pri Parizu je že pred leti napravila ploščo določene velikosti, ki pa ni bila brez zračnih mehurjev, tako da so se bali, da plošče ne bo mogoče tako izbrusiti, da bi dobila natančno določeno obliko zrcala. Vendar je pa tovarna dovolila, da se z brušenjem poizkusno začne in da bo zahtevala plačilo le tedaj, ako se z brušenjem in glajenjem v toliko uspe, da se bo zrcalo dalo uporabiti. Nato je se na observatoriju pričelo z delom, ki se je sedaj srečno dovršilo. Tudi montiranje teleskopa je v glavnem dovršeno in je tako izvrstno izpadlo, kakor se preje niti mislilo ni. Orjaški teleskop bo namreč služil za fotografiranje zvezd in je zato potrebno, da po cele ure z največjo natančnostjo sledi dnevnemu obračanju neba tako, da ostanejo določene točke zvezd po cele ure nepremično na fotografski plošči. Astronomu in voditelju zvezdarniške delavnice G. W. Ritcheyju se je posrečilo rešiti to nalogo.

**\* Nalezljive bolezni med turškimi vojaki na Ogrskem.** Iz Budimpešte poročajo: V Levoči so med ondotnimi ujetimi Turki izbruhle razne nalezljive bolezni, med temi tudi črne koeze. V mestu so vsled tega zelo razburjeni. Tudi med prebivalstvom so se začeli pojavljati slučajni nalezljivi bolezni. Devetletna hčerka čevljarke mojstra je umrla na črnih kozah.

**\* Podgana — povzročiteljica smrti.** V občini Tokut se je kmet Andrej Lieb zbudil ponoči vsled skleče bolečine, iz lica mu je tekla kri; ugriznila ga je bila podgana. Preden se je zdanilo, mu je zatekla glava. Zdravnik, ki so ga poklicali, je potrdil zastrupljenje krvi. Nesrečnega moža so mislili odpeljati v Budimpešto, pa je izdihnil dušo, preden so prišli ž njim do vlaka.

**\* Človekoljubnost menihov.** Z Dunaja poročajo: V Steinhofu je umrl meharitovski pater Rafael Barancz, ki so ga imeli meharitovski patri zaprtega v majhni celici, kjer je zblaznel in napol zgnil. Značilno je, da ga niso obdružili. Pač ni bil navajen solnca, da je tako hitro umrl.

**\* Moč uniforme.** Na Dunaju, Breitenseerstrasse št. 37. st. stanovala dva enoletna prostovoljca. Imela sta slugo, ki ni znal dobro nemški. 30. oktobra, ko prostovoljcev ni bilo doma, se je pojavil v njihovi stanovanju gospod, obložen v uniformo konjeniškega ritmojstra. Sluga mu je sicer povedal, da prostovoljcev ni doma, toda ritmojster je izjavil, da je njihov dober prijatelj in da jih bo počakal na stanovanju. Sluga je na to peljal gospoda »ritmojstra« v sobo. Gospod se je komodno vsedel v fotelj ter velel slugi, naj se odstrani, kar je ta tudi storil. Med tem je »ritmojster« strl v omari se nahajajočo kaseto ter si iz nje prilastil štiri dragocene doze. Na to se je spretno zmuzal iz stanovanja. Sluga, kateremu se je »ritmojster« že takoj iz začetka zdel sumljiv, je opazil tatvino ter takoj skočil za lopovom. Na ulici ga je dohitel in prijel. Mahoma se je zbrala okrog obeh velika množica radovednežev. »Ritmojster« je kričal kakor besen in pozival okrog stoječe, naj ga rešijo iz rok »zblaznega tulca«. In res so navalili na reveža in ga jeli obdelavati s pestmi. Iz tega mučnega položaja ga je rešil njegov rojak čevljar Jože Varga. V tistem trenutku pa je prišel stražnik. Čim je zagledal situacijo. Postavil se je v pozo in z vdanostjo salutiral gospodu. Na to je potegnil svojo bridko sabljico in naskočil slugo in Vargo, ker nista hotela gospoda »ritmojstra« izpustiti, marveč sta zahtevala, naj ga redar aretirajo. Stražnik je upornike aretiraj, med tem pa je gospod »ritmojster« izginil brez sledu z ukradenimi štirimi dozami vred ...

## Vojne ostudnosti.

V Solunu, za čigar posest je nastal spor med Bolgari in Grki, so se dogajale grozovitosti, kakršnih je malo v zgodovini vojn. Poročevalec »Berliner Tageblatta«, dr. Hans Barth, piše:

Svobodni kakor ptice pod nehom, izročeni samovoljnosti, so ubogi, brezbrambni turški

vojaki, čeprav niso po besedilu kapitulacije vojni jetniki. Ampak kadar pridejo v mesto, da bi si kupili kruha, jih preiščejo dvajsetkrat, petdesetkrat, da stokrat, če nimajo orožja, vsak pobalin v uniformi si prilašča pravico da jih pretiplje, obrca in okrade, če najde le nekaj grošov pri njih. Vsak trenutek sem zrl take ostudne prizore. In razjarjali so me tembolj, čimbolj mi je imponirala nacionanla navdušenost balkanskih narodov. Tam vidim stasitega grškega častnika, kako stresa vojaka za vrat in mu vleče iz žepa zlato zapestnico, verižico iz draguljev, majhno ogedalce in denarnico. Vojaku, ki mu visi puška čez ramo, klecajo kolena in čepica mu je zdrknila nazaj. Častnik zapove nato, da naj odpeljejo vojaka, ali puške mu ne odvzamejo. Turški vojak hoče na prepovedanem kraju prekoračiti cesto, a ne razume svarila grškega stražnika, ki mu na to, meni nič, tebi nič, porine bajonet skozi spodnji del telesa in ga — kakor pravijo Grki — »pošlje k svojim očakom v Mohamedov paradiž.« Stražnik se ne more izgovarjati s tem, da je bil Turek oborožen, ker vsakega Turka in žida preiščejo nešteto krat čez dan. Zato nosijo ti ubogi preganjeni ljudje v rokav grške, zlasti pa bolgarske zastavice, da tako odidejo okrutnosti zmagovalcev. Strahoten prizor se je odigral v delu mesta, ki ima nekoliko višjo lego. Drhal bolgarskih četašev je izsledila tankaj turškega bega, ki je pribežal iz Kratove in ga hoče obesiti. Ker se brani, pobijejo razen njega še 22 Turkov v bližini. Gospod, ki mi je to pripovedoval, je ugledna osebnost italijanske kolonije, ki ga vsi solunski konzulati visoko cenijo in je tudi v dunajskih znanstvenih krogih visoko spoštovan. Kar so mi pripovedovali odlični avstrijski podaniki, kar mi je pripovedovala dama, ki je spremljala pohod proti Solunu, to vse je tako strašno, da ne morem vsega povedati. Avstrijski inženir, ki je imel opravilo izven Soluna, je pripovedoval, kako so bolgarski komitačiji iz golega sovraštva do Turkov ujele dva turška bega in ju silili, da sta jedla silno osoljeno meso, a piti jima niso dali, tako da sta počasi umirala. V imenu krščanstva! In dama, bolniška strežajka, je pripovedovala, da je ena od zveznih držav — ime raje zamolčim — štirideset turških vojakov, ki niso mogli več marširati, ukazala postreliti ... V nemškem klubu mi pripovedujejo o naplavljenem truplu, elegantnega turškega pomorskega častnika. Truplo so zverinske roke takoj oropale. Ostuden prizor je nudil grški pop, ki je šel pred množico ljudi, vihteč v roki belo modro zastavo. Male, zlobne oči v zalitem popovskem obrazu so se svetile od radosti, ker je množica vlekla in suvala dva turška telegrafista. In tako je zmagovalno hodil po obrežju plemeniti duhovnik gor in dol in množica za njim je besnela, kričala divje in venomer mučila uboga Turka. Kaj sta zakrivila? Bog ve! Baje sta zasramovala grško zastavo. Ali je pa to tudi res? Ali ni krožila zadnjič po vsem mestu vest, da hočejo židje zastrupiti grške vojake! ... In nesramno laž so verjeli splošno! Najgrozovitejši vtisk pa je zapustilo v meni klanje v vardarskem pristanu, kjer je vojaštvo in ljudstvo natucate Turkov postrelilo, ker jih je sumila drhal, da so povzročili bombe atentate, a sedaj govore, da so jih izvršili v resnici bolgarski četaši. In koliko groznih dejanj, o katerih ne ve živa duša, o katerih se ne bo ničesar izvedelo, je bilo sirovo izvršenih v tem mestu, ob belem dnevu, ko je vsak ropar učinil to, kar se mu je zljubilo, ne da bi ga motila roka pravice! In šele ponoči! Odkar se je predal Solun, niso bile ulice še nikdar razsvetljene.

In koga zadene krivda? Grke ali Bolgare? Niti Grki, niti Bolgari niso svobodni očitkov. Dneve in noči so pripuščali, da so razdivjane tolpe gospodarile skoraj nemoteno.

Odgovorni urednik Fran Bartl.

Tiska »Učiteljska Tiskarna« v Ljubljani.

Izdaja in zalaga založba »Zarje«.

## Martin Kralj

čevljar in izdelovalec gornjih del Ljubljana, Wolfova ulica 12

se priporoča za vsa v svojo stroko spadajoča dela, ki jih izvršuje hitro, točno in solidno.

## A. Zupančič

knjigovez

v Ljubljani, Slomškova ul. 31.

Slavnemu občinstvu vljudno priporočam mojo knjigovoznico za prijazna naročila vsakovrstnih v mojo stroko spadajočih del, ter jamčim za solidno in točno postrežbo.

## Moderna veda in socializem

Napisal Enrico Ferri. Poslovenit M. J.č.

To knjigo toplo priporočamo. Cena 1-20 K. Dobi se v vseh knjigarnah in v založbi »Zarje«.

Najnovejše! Najnovejše

Maksim Gorkij

## „Mati“.

Cena K 4.—.

To pohvalno delo slavnega ruskega pisatelja je izšlo te dni. Dobiva se po vseh knjigarnah, kakor tudi v založbi »Zarje« v Ljubljani, ki je knjižno založila in izdala.

## Žepni koledar

za delavce spletnih in prometne uslužbenice za navadno leto 1913.

Ta žepni koledar je obsežnejši od dosedanjih in je jako primeren za vsakdanjo rabo. Razpošiljati se začne najkasneje 15. novembra. — Vsebinska: Koledar. — Dohodki in stroški. — Kolkovne lestvice. — Inozemske denarne vrednosti v kronski veljavi. — Množina razpredelnica. — Stare in nove mere. — Koliko plačam osebne dohodnine. — Koliko plačam vojne takse. — Poštni in brzojavni tarif. — Dr. Viktor Adler. — Demon alkohol. — Dolžina železnice in brzojavnih naprav cele zemlje. — Priporočljive knjige založbe »Zarje«. — Najvažnejše določbe v zavarovalnici proti nezgodam. — Novi mezdni zakon za rudništvo. — Stavke v Avstriji leta 1911. — Dolžine raznih železnic na zemlji. — Tri Askerceve pesmi: Poslednji akord, Svetnica, Karnevalska balada. — Za »Zarje«. — Največja mesta na zemlji. — Obrtna sodišča v južnih avstrijskih deželah. — Obrtna nadzornišva v južnih avstrijskih deželah. — Pisatelj Ivan Cankar (slika). Pomen nekaterih parlamentarnih besed. — Napoleon Bonaparte (afrizmi ob stoletnici). — Beleške za vsak dan v letu. — Oglasi.

Cena posameznim izvodom 1 K, po pošti 10 vinarjev več. Z naročilom po pošti je najbolje poslati tudi denar, da se ne povečajo (s priporočilom) poštni stroški. Dobival se bo pri upravi »Zarje« v Ljubljani po zaupnikih.

## V kratkem začnemo razpošiljati

# Družinski koledar

s slikami za navadno leto 1913.

ki ga je izdala in založila

Splošna delavska zveza »Vzajemnost« za Kranjsko v Ljubljani.

Vsebinska:

Libertaire: V zadnji uri (uvodna pesem). — Kalendarji. — Beleške. — Splošni kalendarji. — Poštni, brzojavni in telefonske določbe. — Kolkovne lestvice. — Določila za kolikovanje listin, spisov, računov, knjig itd. — Dohodninski davek (tabela). — Krone v markah in dolarjih ter obratno (tabela). — Vojaška taksa (tabela). — Letni obzor. — Slavko Filipič: Luči! (pesem). — Ivan Cankar: Sopek cvetlic. — Milka: Ne sanjajte! (pesem). — C. Fl. Golar: Ljubica iz tovarne. — Petöfi-Josipov: Sanje (pesem). — Vox-J. Molek, Chicago: Pripovedka. — Evica Rubič: Solnčna dežela (pesem). — Dr. Robert Danneberg: Delavčeva usoda. — R. Korngold-J. Molek, Chicago: Zadnja noč (slika iz ameriških delavskih bojev). — Bojna pesem svobode (zgodovinska črtica). — Ferd. Hanusch: Na potovanju. — Evgen V. Debs: Utrinki. — Ivan Cankar: Od Vrhovine do Borovnice. — P. F. V. naravo! — Jamski tajnik H. And. Perko: Svetovnoznana Postojnska jama, Etbin Kristian: Na planini! (pesem). — (gn. A. Stebi: Črtica o zrakoplovstvu. — Moderna reklama poučen sestavek za čitatelje listov). — D. M.: Spomini. (Odločki iz predavanja sodr. M. Cobala v Ljubljanski »Vzajemnosti« dne 16. oktobra 1912). — Melhior Cobal: Pogled v preteklost rudarske organizacije na Slovenskem. — Jakob Skerbič: Strokovna organizacija pekarskih pomočnikov na Slovenskem. — Frank Petrič, Chicago: Nekaj splošne zgodovine socialističnega gibanja v Ameriki. — Alojzija Stebi: Ali si socialistinja? — Sirokovne organizacije in socializem. — Dr. Anton Dermota: O obrtnih sodiščih. — Za časopise (poučen sestavek). — Oglasi in beleške.

Slike:

12 koledarskih in več drugih vinjet. Dr. vitez Hochenburger. — Nikolaj Njegos Vavrak. — Graf Karel Stürckh. — Poslanec Franc Silberer. — Dr. Viktor Adler. — Ljubljanske nune Ursulinke gredo na volišče. — Orožništvo razganja z nasajenimi bajoneti radovedneže pred ljubljanskim ženskim voliščem. — Sprevod tržaških in ljubljanskih sodrugov na Dunajski cesti (cela stran). — Pozdravni govori pred »Narodnim domom«. — Valentin Pittoni. — Giovanni Oliva. — Ivan Stravs, župan mesta Idrije. — Opozicijski ogrski poslanci gredo skupno pod vodstvom grofa Apopnya v parlament. — Vojaštvo straži ogrski parlament. — Ogrski opozicijski poslanec Kovacs. — Diktator Hrvatske, Slavko pl. Cuvaj. — Avgust Bebel. — Italijansko taborišče v oazi. — Italijanska straža opazuje gibanje v nasprotjem taboru. — Umorjeni ruski ministrski predsednik Stolipin. — Evgen V. Debs, soc. preds. kandidat v Združenih državah. — Emil Seidel, soc. podpreds. kand. v Združenih državah. — Voljstvo na trgu pred parlamentom v Teheranu. — Ljubico iz tovarne (2 sliki). — Da veš: Ti si naš kandidat! — Platinke koč. »Prijatelj prirode« (5 sliki). — Slike iz Postojnske jame (8 sliki). — Razne vrste zrakoplovov in letalnih strojev (5 sliki). — E. Rusjan. — France Zeleznikar. — Anton Grablovic. — »Delavsko izobraževalno društvo« v Ljubljani 1. 1881. — Rok Drogenik. — Praznovanje 1. majnika v Zagorju 1. 1903. — Etbin Kristian (cela stran). — Josip Kopač. — Ignjat Milhevc. — Tamburaški zbor »Vzajemnost«. — Melhior Cobal. — Andrej Cankar. — Skupina slov. vodilnih sodrugov v Chicagu. Slov. soc. klub št. 27 v Clevelandu. — Slov. soc. pevski zbor v Milwaukee. — Delavske hiše v Ljubljani.

»Družinski koledar« obsega nad 13 tiskovnih pol v veliki osmerki (nad 210 strani) in je trdo vezan v krasne izvršne platnice. Koledar je izredno pripraven tudi za pisarne, ker obsega najpopolnejše določbe splošne vrednosti.

Cena: 1 izvod 1-20 K, po pošti 20 vin. več; 50—100 izvodov za organizacije po 1 K; nad 100 izvodov po 95 vin. Na naročila brez denarja se ne ozira. Pošilja se tudi po povzetju. V kolportajo (proti poznejšemu obračunu) se pošilja le organizacijam na pisмено naročilo, opremljeno z društvenim pečatom in podpisom predsednika in blagajnika. Od kolportaje preostalih koledarjev se ne vzame nazaj.

Naslov za naročbe:

## Zveza »Vzajemnost« v Ljubljani.

Ameriški sodrugi, za katere je prirejena posebna izdaja, dobe »Družinski koledar« pri »Jugoslovanski socialni tiskovni družbi« v Chicagu. — Cena enemu izvodu 30 centov.

# „SLAVIJA“

GENERALNI ZASTOP „SLAVIJE“ VZAJEMNO ZAVAROVALNE BANKE V LJUBLJANI

## VZAJEMNO ZAVAROVALNA BANKA V PRAGI,

ki je največji slovanski zavarovalni zavod v Avstriji, se najtopleje priporoča ter vabi p. n. slovensko občinstvo, da sklepa zavarovalne pogodbe, posebno za življenje in proti požaru le pri njej. — BANKA »SLAVIJA« ima posebno ugodne pogoje in prikladne načine za zavarovanje življenja. Njeni tarifi 7 preskrbljenosti za starost, za slučaj smrti roditeljev, za doto otrokom, so najcenejši. Ona razdeljuje vse čisti dobiček svojim članom. Življenjske police banke »Slavije« so neizpodbitne in nezapadle. Gmotno podpira banka »Slavija« narodna društva in organizacije, prispeva k narodnim dobrotelnim namenom in stremi za izboljšanjem in osamosvojitvijo narodnega gospodarstva. Ogromni rezervni fond 8 54 milijonov jamčijo za popolno varnost. Čistega dobička je do sedaj izplačala svojim članom življenjskega oddelka K 2.485.719. Kapitalij in škod pa je do sedaj izplačala K 109.356.861. — Vsa pojasnila daje ter cenike in razkazila razpošilja drage volje in poštne prosto